

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบ และทำการปรับปรุงสภาพในการทำงานในแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการทำงาน (Work ability index: WAI) ของแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบจำนวน 100 คน ซึ่งประกอบไปด้วย 10 กลุ่มแรงงาน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นคัดเลือกกลุ่มแรงงานที่สนใจและมีความพร้อมเพื่อทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการประเมินความเสี่ยงของสิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยอาศัยเทคนิคการสำรวจความปลอดภัยในการทำงานสำหรับผู้ทำงานที่บ้าน (Work Improvement for Safe Home: WISH) ในการปรับปรุงสภาพในการทำงาน ซึ่งได้แรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบ 3 กลุ่ม อันได้แก่ 1) กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า จำนวน 8 คน 2) กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำกล้วยทอดกรอบ จำนวน 9 คน และกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำโรงศพ จำนวน 12 คน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลคะแนน ร่วมกับการให้ความหมาย ดีความ (Content analysis) และการบรรยายความ

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การศึกษาความสามารถในการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

แรงงานผู้สูงอายุในการศึกษาคั้งนี้ยังคิดว่าตนเองมีความสามารถในการทำงานได้อยู่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62) คิดว่าความสามารถในการทำงานของตนเองในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถในการทำงานที่ดีที่สุดที่ผ่านมาอยู่ในระดับ 7 คะแนน (เต็ม 10 คะแนน) ถึงแม้ว่าความสามารถในการทำงานที่ต้องใช้กำลังกายและความสามารถในการทำงานที่ต้องใช้กำลังความคิดอาจจะลดลง คือ อยู่ในระดับปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ 44 และ ร้อยละ 41 ตามลำดับ) เนื่องจากการเจ็บป่วยตามวัยได้บ้าง อย่างไรก็ตามแรงงานผู้สูงอายุยังมีความสุขกับการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 42 ยังคงกระตือรือร้น และ ตื่นเต้นกับงานและชีวิตในระดับค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 67 ดังนั้นการปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมในการทำงานเพื่อเอื้อให้กับแรงงานผู้สูงอายุจะคงใช้ความสามารถในการทำงานของตนเองยังคงเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลกระทบต่อระดับความสามารถในการทำงาน การสำรวจสิ่งแวดล้อมในการทำงานและปรับปรุงสภาพการทำงานในแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

จากการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อระดับความสามารถในการทำงาน ด้วยวิธีการจัดเวทีประชาคม ผลจากการประชาคมแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบทั้ง 3 กลุ่ม อันได้แก่ 1) กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า จำนวน 8 คน 2) กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำกล้วยทอดกรอบ จำนวน 9 คน และกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำโรงศพ จำนวน 12 คน มีความเห็นว่าอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถในการทำงานของตนเองได้นั้น ส่วนใหญ่คิดว่าเกิดจากสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม

การสำรวจสิ่งแวดล้อมในการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยกระบวนการกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยสำรวจสิ่งแวดล้อมในการทำงานเพื่อปรับปรุงสภาพการทำงานโดยกลุ่มเป้าหมายจะทำแบบสำรวจความปลอดภัยในการทำงานสำหรับผู้ทำงานที่บ้าน (Work Improvement for Safe Home: WISH) และผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิจัย จะทำการสำรวจสิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยอาศัยการเดินสำรวจการทำงาน (Walk through survey) และสังเกตการทำงานสัมภาษณ์ พบว่า

กลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า อันตรายในการทำงานที่พบในทุกขั้นตอนการทำงานและแรงงานให้ความสำคัญที่ต้องเร่งรีบแก้ไข คือ ปัญหาการบาดเจ็บของระบบโครงกระดูกและกล้ามเนื้อ เช่น อาการปวดหลัง คอ ไหล่ ก้น สะโพก แขน และข้อมือ รองลงมาคือ อาการระคายเคืองผิวหนังและจมูกจากการสัมผัสสารเคมี ดังนั้นการปรับปรุงสภาพการทำงานที่สำคัญ คือ การปรับระดับความสูงของการทำงานให้เหมาะสมกับคนทำงาน โดยให้อยู่ในระดับข้อศอกหรือต่ำกว่าระดับข้อศอกเล็กน้อยและจัดให้มีเก้าอี้ ม้านั่งที่มีความสูงพอเหมาะ และมีพนักพิงที่แข็งแรง ปิดฝาสารเคมีที่ใช้ขูดดอกหญ้าทันทีหลังใช้งานและปิดให้สนิท และการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลเพื่อป้องกันฝุ่นจากดอกหญ้าและกลิ่นสารเคมี

แรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำกล้วยทอดกรอบ อันตรายในการทำงานที่พบในทุกขั้นตอนการทำงานและแรงงานให้ความสำคัญที่ต้องเร่งรีบแก้ไข คือ การปวดหลังจากการก้มเงยจากการเตรียมกล้วยแช่ก่อนปลอกเปลือกกล้วย การนั่งปลอกกล้วย และการนั่งสไลด์กล้วยเป็นเวลานานเนื่องจากแรงงานต้องนั่งทำงานบนพื้น รองลงมาคือ อาการการได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ ดังนั้นการปรับปรุงสภาพการทำงานที่สำคัญ คือ ปรับระดับความสูงของการทำงานให้เหมาะสมกับคนทำงาน โดยให้อยู่ในระดับข้อศอกหรือต่ำกว่าระดับข้อศอกเล็กน้อยและจัดให้มีเก้าอี้ที่มีความสูงพอเหมาะ และมีพนักพิงที่แข็งแรง การสวมถุงมือ/ปลอกถุงมือกันบาด

แรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำโรงศพ อันตรายในการทำงานที่พบในทุกขั้นตอนการทำงานและแรงงานให้ความสำคัญที่ต้องเร่งรีบแก้ไข คือ ปัญหาสัมผัสฝุ่นจากไม้ (ขี้เลื่อย) อยู่ตลอดเวลา อาจเกิดการระคายเคืองผิวหนัง เมื่อหายใจเข้าไปเกิดอาการแสบจมูก คันตา รองลงมาคือ การได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน เช่น เลื่อนไม้ตำมือ การบาดเจ็บเล็ก ๆ น้อย ๆ จากการใช้เครื่องมือในการเลื่อยไม้ แม็กยิงตะปู นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานไม่เป็นระเบียบขัดขวางการทำงานมีการสะสมของขี้เลื่อยจากการเลื่อยไม้ ไล่ไม้ และการขัดเรียบ ดังนั้นการปรับปรุงสภาพการทำงานที่สำคัญ คือ การสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ได้แก่ ชุดที่ใช้ในการทำงานที่รัดกุมมากขึ้นเพื่อป้องกันการสัมผัสฝุ่น ถุงมือ หน้ากากจากของที่มีอยู่ในครัวเรือน การทำความสะอาด กวาดขี้เลื่อยทิ้งบ่อย ๆ อย่างน้อย 2 ครั้งต่อวัน คือ ก่อนพักเที่ยง และก่อนกลับบ้าน หากขี้เลื่อยมีปริมาณมากสามารถกวาดทิ้งก่อนได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยที่ 62.8 ปี ประเมินตัวเองว่าความสามารถในการทำงานที่ต้องใช้กำลังกายและความสามารถในการทำงานที่ต้องใช้กำลังความคิดอาจจะลดลง สอดคล้องกับรายงานการวิจัยที่พบว่าอายุส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ

ความสามารถของคน และความสามารถในการปฏิบัติงาน (Pinto et al., 2014) โดยพบว่าความสามารถในการทำงานจะเริ่มลดลงเล็กน้อยตั้งแต่อายุ 45 ปีขึ้นไป (Kenny et al., 2008; Soer et al., 2012) อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ยังคิดว่าตนเองมีความสามารถในการทำงานของตนเองในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถในการทำงานที่ดีที่สุดในวัยที่ผ่านมายุอยู่ในระดับ 7 คะแนน (เต็ม 10 คะแนน) และยังมีความสุขกับการทำงาน ยังคงกระตือรือร้น และตื่นตากับงานในระดับค่อนข้างมาก สอดคล้องกับรายงานของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม (2550) ที่พบว่าผู้ที่อยู่ในวัยเกษียณอายุโดยเฉพาะในช่วงอายุ 60 – 69 ปี ยังคงมีศักยภาพและความสามารถไม่แตกต่างจากผู้ที่อ่อนวัยกว่า นอกจากนี้จากรายงานการวิจัยยังพบว่าแรงงานผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณภาพร่างกายแข็งแรง ยังสามารถทำงานได้ (สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และ คณะ, 2551; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553) ดังนั้นการปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมในการทำงานเพื่อเอื้อให้กับแรงงานผู้สูงอายุจะคงใช้ความสามารถในการทำงานของตนเองยังคงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อทั้งผู้สูงอายุและสังคม

จากการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อระดับความสามารถในการทำงานด้วยวิธีการจัดเวทีประชาคม แรงงานผู้สูงอายุมีความเห็นว่าอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถในการทำงานของตนเองเกิดจากสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม โดยจากการสำรวจสิ่งแวดล้อมในการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มแรงงานนอกระบบ ด้วยเทคนิค WISH พบว่าการปรับปรุงสภาพการทำงานทางด้านการยศาสตร์เป็นสิ่งที่แรงงานผู้สูงอายุทั้ง 3 กลุ่มให้ความสำคัญอย่างมาก ได้แก่ ปรับระดับสภาพหน้างานให้เหมาะสมกับสรีระของผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจของสำนักปลัดกระทรวงแรงงาน (2557) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องอิริยาบถในการทำงาน คือ ไม่ค่อยได้เปลี่ยนลักษณะท่าทางอิริยาบถในการทำงาน แรงงานผู้สูงอายุในการวิจัยครั้งนี้จึงเชื่อว่าการหาแนวทางในการปรับสภาพงานมีความสำคัญที่จะทำให้พวกเขาทำงานได้โดยไม่เกิดปัญหาต่อการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ทำงานได้นานขึ้น สอดคล้องกับ วอลเกอร์ (Walker, A., 2005) ที่เสนอแนะว่าการออกแบบสภาพการทำงานทางด้านการยศาสตร์ในที่ทำงานมีผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานสำหรับแรงงานผู้สูงอายุในวัยที่กำลังประสบปัญหาการลดลงทางกายภาพ การปรับเปลี่ยนสภาพการทำงานจะสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานมีประสิทธิภาพขึ้น หลังการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่จะค้นหาอันตรายต่อสุขภาพที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ทำให้แรงงานผู้สูงอายุเกิดความตระหนักที่จะลงมือแก้ไข มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาวิธีการปรับปรุงสภาพการทำงานให้ปลอดภัยร่วมกันบนพื้นฐานความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ความพอเพียง และข้อจำกัดด้าน

สมรรถนะร่างกาย แรงงานผู้สูงอายุได้อภิปรายร่วมกันถึงขอบเขตและขีดจำกัดของตนเองในการทำงานแต่ละขั้นตอน และสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ปลอดภัยของตนเอง ได้ข้อสรุปว่าการทำงานด้วยการก้ม ปิด เคี้ยว เอื้อมนั้นจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ดังนั้นการจัดสถานงานให้ร่างกายอยู่ในแนวตรงไม่เหยียด หรือจนเกินไปช่วยให้ทำงานได้ดีขึ้นและไม่ก่อให้เกิดความผิดปกติของระบบโครงร่างกระดูกและกล้ามเนื้อ ทำหางานที่ที่เหมาะสม หรืองานที่ต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อสูง เช่น การยกเคลื่อนย้ายของหนัก แรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในการศึกษานี้ก็เห็นว่าไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของตน สอดคล้องกับรายงานทางด้านสรีรวิทยาของผู้สูงอายุที่พบว่า ผู้สูงอายุจะมีกำลังกล้ามเนื้อลดลง โดยเฉพาะถ้างานนั้นต้องใช้กำลังใกล้เคียงกับกำลังสูงสุดของร่างกายจะทำให้เหนื่อยง่ายขึ้น (Government of Western Australia, 2010) และควรมีการจัดเวลาพัก รวมทั้งการใช้เครื่องทุ่นแรงที่เหมาะสมจะช่วยให้ทำงานได้ดีขึ้น นอกจากนี้ในแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มทำกัลยหัตถ์รอบเห็นว่าคุณมีความทนทานต่อความร้อนได้น้อยลงซึ่งเป็นไปตามกลไกของการควบคุมอุณหภูมิร่างกาย โดยผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาในการทำงานกับสภาพอากาศร้อนจัดหรือหนาวเย็น เนื่องจากความสามารถของร่างกายในการควบคุมอุณหภูมิของร่างกายทำได้ยากขึ้น ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงการทำงานในที่ร้อน หรือการทำงานใช้แรงต่อเนื่องในที่ร้อนจัด (Government of Western Australia, 2010) มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้ถูกต้องเหมาะสมด้วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ได้แก่การประยุกต์ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนเป็นการใช้ความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อการปกป้องตนเอง ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้สึกว่าคุณมีอำนาจสามารถควบคุมความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับข้อจำกัดในการทำงานในแต่ละช่วงอายุของแรงงานผู้สูงอายุ
2. ควรทำการศึกษาเชิงลึกข้อจำกัดในการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุจำแนกตามปัจจัยคุกคามจากสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางเคมี ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางการยศาสตร์